

לשכת רואי חשבון בישראל

נוסח משולב של תקן ביקורת 103 עם תקן
ביקורת 106^(*)

בדבר

ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי
המשולבת עם ביקורת של דוחות כספיים

תוכן עניינים

סעיפים	
1-8	מבוא
9	הגדרות
10-20	אימוץ תקני ה-PCAOB בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי
21-23	שילוב הביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי עם ביקורת הדוחות הכספיים
24	הוספת פיסקת קישור בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים
25	תחילה

^(*) נוסח משולב זה הוכן על ידי הסגל המקצועי בלשכה והוא לא נדון ולא אושר במוסדות המוסמכים של הלשכה. נוסח משולב זה אינו מחליף ואינו משנה בכל דרך שהיא את הפרסומים המקוריים אשר מהם הוא נגזר. הפרסומים המקוריים הינם הנוסח המחייב היחיד והנוסח המשולב נועד רק להוות כלי עזר ביישומם. הערות הסגל המקצועי, ככל שהן כלולות בנוסח משולב זה, משקפות את דעת הסגל המקצועי בלבד. כדי לקבל את מלוא הרקע ודברי ההסבר להוראות הכלולות בנוסח המשולב, יש לפנות אל הפרסומים המקוריים.

תוכן עניינים (המשך)

נספחים (מהווים חלק בלתי נפרד מהתקן):

נספח א' - כללי ביקורת משולבים

נספח ב' - נוסח דוח בלתי מסויג לגבי תאגיד בנקאי

נספח ג' - נוסח דוח בלתי מסויג לגבי חברת כרטיסי אשראי

נספח ד' - נוסח דוח בלתי מסויג לגבי חברה ממשלתית

נספח ה' - נוסח דוח בלתי מסויג לגבי גוף מוסדי

נספח ו' - נוסח דוח בלתי מסויג לגבי קופת גמל

נספח ז' - התאמות לנוסח הדוח כאשר נכללת התייחסות לדוח של רואה חשבון מבקר אחר כחלק מהבסיס לחוות דעת בעניין בקרה פנימית על דיווח כספי

נספח ח' - שינויים הנדרשים בנוסח הדוח כאשר מסקנת הביקורת היא שקיימת חולשה מהותית (אחת או יותר)

1. בעקבות אירועי אנרון ודומיהם, נחקק בארה"ב ביולי 2002 חוק סרבנס-אוקסלי ("Sarbanes-Oxley Act of 2002"). חוק זה חל על חברות שניירות ערך שלהן רשומים למסחר בציבור בארה"ב או הנדרשות להגיש דוחות בהתאם לחוקי ניירות הערך שם.

כאחת ממטרותיו העיקריות, חוק סרבנס-אוקסלי מיועד לשפר את המהימנות של דיווח כספי והכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי הדיווח הכספי הרלבנטיים. סעיף 404 בחוק זה הינו חלק מרכזי במסגרת להשגת המטרה האמורה.

2. סעיף 404(a) בחוק סרבנס-אוקסלי מחייב שכל דיווח שנתי של חברה יכלול דוח על הבקרה הפנימית ובו הצהרה של ההנהלה על אחריותה לקביעתה ולקיומה של בקרה פנימית הולמת על דיווח כספי של החברה וכן הערכת האפקטיביות של בקרה זאת לתום שנת הדיווח האחרונה, בהתאם לתקנות שנקבעות על ידי רשות ניירות ערך בארה"ב (SEC).

בהתאם לסעיף 404(b) בחוק סרבנס-אוקסלי, רואה חשבון מבקר הנותן דוח ביקורת על דוחות כספיים שנתיים של חברה נדרש לבקר גם את הבקרה הפנימית על דיווח כספי ולדווח על הערכת האפקטיביות שלה לתום שנת הדיווח האחרונה, בהתאם לתקני ביקורת שנקבעים על ידי ה-PCAOB (סעיף 9 להלן).

3. שנת 2010 הינה השנה השביעית של דיווח בהתאם להוראות סעיף 404 בארה"ב. במהלך הזמן מאז תחילת היישום פורסמו על ידי גופים מוכרים מחקרים המצביעים על ירידה מתמשכת בעלויות היישום (הן העלויות הפנימיות בחברות והן העלויות להעסקת רואי חשבון מבקרים וגורמים חיצוניים אחרים), במקביל לצבירת ניסיון והתייצבות הפרקטיקה ביישום.

מחקרים אחרים התמקדו בתועלת שנבעה מיישום הוראות סעיף 404, הן מבחינת המשקיעים (בשיפור שקיפות המידע בדיווחי החברות, בהקטנת סיכון ההשקעה ובשיפור סחירותה) והן מבחינת החברות עצמן (בשיפור דירוג האשראי ומחיר המניה ובהפחתת כשלי דיווח המצריכים הצגה מחדש של דוחות כספיים).

4. הוראות המאמצות את סעיף 404 או מקבילות אליו מיושמות בארה"ב גם בגופים נוספים שלציבור יש עניין בהם, לרבות ארגונים, רשויות ומוסדות של המדינה, או שמושקעים בהם כספים של המדינה, ולרבות ארגונים ומוסדות הפועלים ללא מטרות רווח והמחילים על עצמם נורמות כאלה.

5. הוראות סעיף 404 מיושמות, מאז תחילת יישומן בארה"ב, גם בחברות ישראליות שהן חברות בנות (או מוחזקות) מהותיות של חברות ציבוריות בארה"ב. החל משנת 2007, הוראות אלה מיושמות גם בדיווחים של חברות ישראליות שהנפיקו בעצמן ניירות ערך לציבור בארה"ב והן במעמד של מנפיק זר (Foreign Private Issuer) שם וכן בחברות בנות (או מוחזקות) מהותיות שלהן.

6. הוראות המאמצות את סעיף 404 נקבעו בישראל בחקיקה וברגולציה על סקטורים אלה:

- תאגידים בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי - החל מהדוחות לשנת 2008, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים מאותה שנה.
- חברות ממשלתיות וחברות בת ממשלתיות (אשר סך הכנסותיהן השנתיות, או היקף נכסיהן, או ערך הנכסים או הפרויקטים המופעלים או המנוהלים על ידיהן, עולה על 400 מיליון ש"ח) - החל מהדוחות לשנת 2009, בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי), התשס"ח-2007.
- גופים מוסדיים (כולל חברות ביטוח וחברות מנהלות) וקופות גמל שבניהולם - החל מהדוחות לשנת 2010, בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון משנה זאת.

ההוראות שהוחלו על סקטורים אלה בישראל אימצו את ההוראות החלות בעניין זה בארה"ב בהתאם לחוק סרבנס-אוקסלי ולתקנות שנקבעו על ידי רשות ניירות ערך שם (SEC), במטרה להביא לקביעתה, קיומה, דיווחה וביקורתה של בקרה פנימית על דיווח כספי ברמה שנקבעה בארה"ב.

7. במסגרת דוחות שפורסמו עד כה בהתאם להוראות המצוינות בסעיף 6 לעיל, צוין בדוח רואה החשבון המבקר בעניין בקרה פנימית על דיווח כספי כי הביקורת נערכה בהתאם לתקני ה-PCAOB בעניין זה.

8. תקן ביקורת זה מחייב את רואה החשבון המבקר לפעול בהתאם לעקרונות, להוראות ולהנחיות שנקבעו בו - לרבות בעניין נוסח דוח רואה החשבון המבקר הקבוע בנספחים לתקן - בכל הנוגע לביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי הנדרשת בהתאם להוראות המצוינות בסעיף 6 לעיל.

הגדרות

9. בתקן ביקורת זה משמעות המונחים הבאים היא כמצוין לצידם:

"PCAOB" - Public Company Accounting Oversight Board (ארה"ב)

"תקן 5 PCAOB" - PCAOB Auditing Standard No. 5 - An Audit of Internal Control Over Financial Reporting That Is Integrated with An Audit of Financial Statements - לרבות הנספחים לתקן האמור ולרבות הבהרות ו/או הנחיות המחייבות בארה"ב לגבי אופן יישומו.

"כללי ביקורת משולבים" - עקרונות, הוראות או הנחיות מתוך תקנים אחרים בארה"ב המשולבים (בדרך של הפניה או איזכור) בתקן 5 PCAOB כחלק אינטגרלי מביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי והמפורטים בנספח א' ובסעיף 18 של תקן ביקורת זה.

"תקני ה-PCAOB בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי" - תקן 5 PCAOB לרבות כללי הביקורת המשולבים.

"ביקורת משולבת" - ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי המשולבת עם ביקורת של דוחות כספיים, בהתאם לעקרונות, להוראות ולהנחיות שבתקן 5 PCAOB בעניין השילוב בין הביקורות.

אימוץ תקני ה-PCAOB בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי

10. כאמור בסיפא של סעיף 6 לעיל, ההוראות שהוחלו בישראל על הסקטורים המפורטים באותו סעיף מאמצות את ההוראות החלות בעניין זה בארה"ב, במטרה להביא לקביעתה, קיומה, דיווחה וביקורתה של בקרה פנימית על דיווח כספי ברמה שנקבעה בארה"ב. הלשכה הגיעה למסקנה כי לשם השגת המטרה האמורה מבחינת היבטי הביקורת, ובהתחשב גם באמור בסעיף 3 לעיל, ראוי לאמץ את תקני ה-PCAOB בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי.

בהתאם לכך, הלשכה קובעת בזאת כי בביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי הנדרשת בהתאם להוראות המצוינות בסעיף 6 לעיל יחולו העקרונות, ההוראות וההנחיות שבתקני ה-PCAOB בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, בכפוף לאמור גם בסעיפים 11-20 להלן.

11. כאשר אותו רואה חשבון מבקר עורך את הביקורת לגבי כל היחידות העסקיות הרלבנטיות של הישות המדווחת ומסקנת הביקורת לגבי אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי היא בלתי מסויגת, נוסח דוח רואה החשבון המבקר בעניין זה יהיה כלהלן:

לגבי תאגיד בנקאי - הנוסח הקבוע בנספח ב' לתקן זה⁽¹⁾.

לגבי חברת כרטיסי אשראי - הנוסח הקבוע בנספח ג' לתקן זה⁽¹⁾.

לגבי חברה ממשלתית או חברה בת ממשלתית - הנוסח הקבוע בנספח ד' לתקן זה⁽¹⁾.

לגבי גוף מוסדי - הנוסח הקבוע בנספח ה' לתקן זה⁽¹⁾.

לגבי קופת גמל - הנוסח הקבוע בנספח ו' לתקן זה.

הנוסחים הנ"ל מתאימים להוראות תקן 5 PCAOB⁽²⁾.

12. כאשר רואה חשבון מבקר אחר עורך ביקורת בהתאם לתקן ביקורת זה בחברה בת או ביחידה עסקית אחרת של הישות המדווחת והדוח שלו (בהתאם לסעיפים 11-13 בתקן ביקורת זה) מומצא לרואה החשבון המבקר את הישות המדווחת, יחולו העקרונות שבנספח C לתקן 5 PCAOB (סעיפים C8-C11), אולם זאת בהתייחס להוראות תקן ביקורת 9 בישראל והבהרה 1 לגביו (במקום בהתייחס להוראות תקן AU 543 בארה"ב).

⁽¹⁾ אם לישות המדווחת אין חברות בנות, יושמטו מהנוסח המילים "וחברות בנות" ו"ביחד" (בפיסקה הראשונה) והמילה "המאוחדים" (בפיסקה האחרונה).

אם הדוחות הכספיים מוצגים הן לגבי הישות בעצמה (ללא איחוד) והן לגבי הישות והחברות הבנות שלה במאוחד, אזי במקום המילים "הדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק" או "הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה" (בפיסקה האחרונה) יבוא "הדוחות הכספיים - של הבנק ומאוחדים - " או "הדוחות הכספיים - של החברה ומאוחדים -".

⁽²⁾ למען הסר ספק, מובהר כי הביטוי "מידת הקיום של המדיניות או הנהלים" (בסוף הפיסקה הרביעית בנוסח שבנספחים) אינו מתייחס לעצם הימצאותם (ישנם או אינם) של מדיניות או נהלים אלא למידת העמידה בהם והמילוי אחריהם.

בנסיבות אלה, כאשר רואה החשבון המבקר כולל בדוח שלו התייחסות לדוח של רואה חשבון מבקר אחר כחלק מהבסיס לחוות דעתו בעניין הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הישות המדווחת⁽³⁾, עליו להתאים את נוסח הדוח שלו כמפורט בנספח ז' לתקן ביקורת זה, בהתאם להוראות תקן 5 PCAOB בנדון.

13. כאשר מסקנת הביקורת היא שקיימת חולשה מהותית (אחת או יותר), על רואה החשבון המבקר לשנות את הדוח שלו בהתאם להוראות שבסעיפים 90-92 בתקן 5 PCAOB. בנספח ח' לתקן ביקורת זה מפורטים השינויים הנדרשים בנוסח הדוח במקרה כזה, בהתאם להוראות הסעיפים האמורים בתקן 5 PCAOB.

14. סעיפים 75-77 בתקן 5 PCAOB דנים בהצהרות מנהלים שרואה החשבון המבקר צריך לקבל מהגורמים המתאימים בישות המדווחת. ההפניה בסעיף 77, לרבות באשר לגורמים שצריכים לחתום על ההצהרות האמורות, תהיה אל תקני ביקורת מקובלים בישראל בדבר הצהרות מנהלים (במקום אל תקן 333 AU בארה"ב).

15. סעיף 84 בתקן 5 PCAOB דן באפשרות שאגב ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי נודע לרואה החשבון המבקר על תרמית או על אפשרות קיומן של פעולות בלתי חוקיות. ההפניה בסעיף זה, באשר לקביעת המחויבויות של רואה החשבון המבקר בנסיבות כאלה, תהיה אל תקן ביקורת 92 בישראל בדבר "אחריות המבקר לשקול אפשרות קיומה של תרמית במסגרת ביקורת של דוחות כספיים" (במקום אל תקן 316 AU ותקן 317 AU בארה"ב) וכן אל הוראות החוק בישראל (תוך שימת לב גם לסעיף 169 (א) בחוק החברות, התשנ"ט-1999).

16. סעיפים 93-98 בתקן 5 PCAOB דנים באירועים לאחר התאריך שאליו מתייחסת ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי או לאחר תאריך דוח רואה החשבון המבקר. ההפניות בסעיפים 95 ו-98 תהיינה אל תקן ביקורת 100 בישראל (במקום אל תקן 560 AU ותקן 561 AU בארה"ב).

⁽³⁾ רואה החשבון המבקר יכול לכלול בדוח שלו התייחסות לדוח של רואה חשבון מבקר אחר רק בתנאי שרואה החשבון המבקר האחר עורך גם את ביקורת הדוחות הכספיים של אותה חברה בת או יחידה עסקית ובתנאי שהוא עורך בה ביקורת מלאה (העומדת בפני עצמה) בהתאם לתקן ביקורת זה, ונותן דוח רואה חשבון מבקר בנוסח הנדרש על-פי תקן זה.

17. סעיפים C12-C14 בנספח C לתקן 5 PCAOB דנים במצב בו דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי כולל מידע נוסף, מעבר למידע שרואה החשבון המבקר צריך להעריך את נאותות הצגתו בהתאם לסעיף 72 בתקן. ההפניה בסעיף C14, באשר לדרך פעולתו של רואה החשבון המבקר כשהוא סבור שבמידע הנוסף יש הצגה מוטעית מהותית של עובדה, תהיה אל תקן ביקורת 75 בישראל בהקשר זה (במקום אל תקן 317 AU בארה"ב) וכן אל הוראות החוק בישראל.

18. על אף האמור בסעיפים 14-17 לעיל, לגבי תאגידים בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי הפניה אל תקן AU או AS בארה"ב תהיה בתוקף (כפי שהיא מופיעה בתקן 5 PCAOB) אם אותו תקן AU או AS מיושם בביקורת הדוחות הכספיים של תאגידים וחברות אלה מכוח הוראות אחרות ככל שהן חלות על-פי דין. לגבי תאגידים וחברות אלה, הפניה כזאת מהווה חלק מהמונח "כללי ביקורת משולבים", בנוסף למפורט בנספח א' לתקן ביקורת זה.

19. בהתאם לדין החל על חברות ציבוריות בארה"ב, המנהל הכללי ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים (CEO ו-CFO, בהתאמה) הם האחראים לדוחות הכספיים של החברה.

הדין החל על חברות בישראל הוא שונה. סעיף 92 בחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן "חוק החברות") דן בסמכויות הדירקטוריון ותפקידיו וקובע, בין היתר, כי הדירקטוריון "אחראי לעריכת הדוחות הכספיים ולאישורם". אותו סעיף קובע גם כי "סמכויות הדירקטוריון לפי סעיף זה אינן ניתנות לאצילה למנהל הכללי" (למעט בעניין שאינו קשור לעריכת הדוחות הכספיים ולאישורם). נוסף על כך, סעיף 112 בחוק החברות קובע כי "דירקטוריון לא רשאי להאציל מסמכויותיו לוועדת דירקטוריון בנושאים שלהלן" ובין הנושאים המנויים שם מצוי גם הנושא של "אישור דוחות כספיים" (הדירקטוריון רשאי להקים ועדות בנושאים המנויים באותו סעיף לשם המלצה בלבד).

במקומות רבים בתקן 5 PCAOB ובכללי הביקורת המשולבים מופיע המונח "management". בשל השוני בדין הישראלי בכל הנוגע לאחריות לעריכת דוחות כספיים ואישורם, משמעות המונח הנ"ל בכל מקום תהיה "הדירקטוריון וההנהלה" (כפי שמופיע גם בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים), אלא אם כן מדובר בעניין שלגביו ברור במובהק כי אינו קשור לתפקיד או לאחריות של הדירקטוריון אלא של ההנהלה בלבד.

20. סעיפים 78-84 וסעיפים נוספים בתקן 5 PCAOB דנים בתקשורת שרואה החשבון המבקר צריך לקיים בעניינים מסוימים עם גורמים שונים בישות המדווחת. בנוסף, רואה החשבון המבקר צריך לפעול גם בהתאם לסעיף 169 (א) בחוק החברות הקובע כי "נודע לרואה החשבון המבקר אגב פעולת הביקורת, על ליקויים מהותיים בבקרה החשבונאית של החברה, ידווח על כך ליושב ראש הדירקטוריון".

בהתחשב באמור בסעיף 19 לעיל וכן בסעיף 169 (א) בחוק החברות, רואה החשבון המבקר יפנה את התקשורת הנדרשת בתקן 5 PCAOB אל הגורמים שלהלן:

תקשורת הנדרשת בתקן עם ה- board of directors - תופנה אל יו"ר וחברי הדירקטוריון.

תקשורת הנדרשת בתקן עם ה- audit committee - תופנה אל יו"ר וחברי הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים⁽⁴⁾ ואל יו"ר וחברי הדירקטוריון.

תקשורת הנדרשת בתקן עם ה- management and the audit committee - תופנה אל נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים, אל המנהל הכללי, אל יו"ר וחברי הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים⁽⁴⁾ ואל יו"ר וחברי הדירקטוריון.

תקשורת הנדרשת בתקן עם ה- management - תופנה אל נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים, אל המנהל הכללי, אל יו"ר וחברי הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים⁽⁴⁾ ואל יו"ר וחברי הדירקטוריון; ניתן להפנות תקשורת כזאת רק אל נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים ואל המנהל הכללי בתנאי שהיא אינה כוללת עניינים הקשורים (או העשויים להיות קשורים) לחולשה מהותית או ליקוי משמעותי, ובתנאי שאינה כוללת עניינים הקשורים לתפקיד או לאחריות של הדירקטוריון או ועדותיו.

⁽⁴⁾ ועדה לבחינת הדוחות הכספיים הפועלת בהתאם לתקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים), התש"ע-2010.

במקרה שלא קיימת ועדה לבחינת הדוחות הכספיים בהתאם לתקנות הנ"ל - התקשורת תופנה אל יו"ר וחברי ועדת דירקטוריון העוסקת בתפקידים מקבילים לאלה של ועדה כזאת (כגון ועדת ביקורת, ועדת כספים או ועדת מאזן).

במקרה שקיימת ועדה לבחינת הדוחות הכספיים אך ועדת דירקטוריון נוספת (כגון ועדת הביקורת) עוסקת גם היא בנושאים דומים - התקשורת תופנה גם אל יו"ר וחברי הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים וגם אל יו"ר וחברי ועדת הדירקטוריון הנוספת.

שילוב הביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי עם ביקורת הדוחות הכספיים

21. ביקורת הדוחות הכספיים נערכת בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל.

רואה החשבון המבקר יתכנן ויבצע את הביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי ואת ביקורת הדוחות הכספיים כך שהיעדים של ביקורת משולבת יושגו באופן מיטבי.

22. רואה החשבון המבקר עשוי להגיע למסקנה שלצורך השגת היעדים של ביקורת משולבת יש ליישם כללי ביקורת משולבים מסוימים (מתוך אלה המיושמים בביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי בהתאם לסעיף 10 לעיל) גם בביקורת הדוחות הכספיים.

במקרה כזה, על רואה החשבון המבקר ליישם את כללי הביקורת המשולבים האמורים גם בביקורת הדוחות הכספיים.

רואה החשבון המבקר יכלול בתיעוד הביקורת של הדוחות הכספיים את פרטי כללי הביקורת המשולבים שיושמו בהתאם להוראות סעיף זה ואת השיקולים ליישומם.

בנסיבות מסוימות תיתכן אי-התאמה בין כללי ביקורת משולבים שיש לישם בהתאם לאמור בסעיף זה לעיל לבין כללים הקיימים באותו הקשר בישראל. גם במקרה כזה ינהג רואה החשבון המבקר בהתאם לאמור בסעיף זה לעיל (במקום הכללים הקיימים באותו הקשר בישראל), וזאת בשל החשיבות שיש להשגת היעדים של ביקורת משולבת.

23. **כאשר כללי ביקורת משולבים יושמו בביקורת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות סעיף 22 לעיל, אותם כללים יהוו חלק מהמונח "תקני ביקורת מקובלים בישראל" הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על אותם דוחות כספיים.**

הוספת פיסקת קישור בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים

24. בהתאם לסעיף 88 בתקן 5 PCAOB, כאשר דוח רואה החשבון המבקר בעניין בקרה פנימית על דיווח כספי ניתן בנפרד מהדוח שלו על הדוחות הכספיים (כפי שנקבע בתקן ביקורת זה על נספחים), יש להוסיף פיסקת קישור בסוף דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים. בהתאם לכך, רואה החשבון המבקר יוסיף פיסקת קישור (כמפורט להלן) בסוף הדוח שלו על הדוחות הכספיים, לאחר הנוסח לפי תקני ביקורת 90 ו-99 בישראל.

כאשר חוות הדעת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי היא בלתי מסויגת, נוסח פיסקת הקישור יהיה כלהלן:

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום ____ ב-20X3 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

כאשר בדוח רואה החשבון המבקר בעניין בקרה פנימית על דיווח כספי מדווחת חולשה מהותית (אחת או יותר), הסיפא של פיסקת הקישור הנ"ל תשתנה כלהלן:

... והדוח שלנו מיום ____ ב-20X3 כלל חוות דעת שלילית על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה בשל קיומה של חולשה מהותית (או: בשל קיומן של חולשות מהותיות).

תחילה

25. תקן ביקורת זה יחול על ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2010 ואילך, כאשר הביקורת נדרשת בהתאם להוראות המצוינות בסעיף 6 לעיל ודוח רואה החשבון המבקר הניתן בעקבותיה נחתם אחרי 1 בפברואר 2011.^x

^x [הערת הסגל המקצועי: בהתאם להוראות התחילה של תקן ביקורת 106, הנוסח המשולב הנכלל במסמך זה מתייחס לביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2012 ואילך, כאשר דוח רואה החשבון המבקר הניתן בעקבות ביקורת זאת נחתם אחרי 15 בינואר 2013.]

נספח א' (מהווה חלק בלתי נפרד מהתקן)

כללי ביקורת משולבים (סעיף 9 בתקן)

כללי הביקורת המשולבים, כמשמעותם בתקן, הינם אלה:

כללי הביקורת המשולבים^(*)	העניין הנדון בסעיף	הסעיף בתקן PCAOB 5
AS 12 - סעיפים 65-69	התחשבות בליקויים שזוהו בבקורות המיועדות למנוע או לזהות תרמית	15
AU 322	שימוש בעבודה של אחרים	16
AU 322 - סעיפים 9-11	הערכת הכשירות והאובייקטיביות של מבקרי פנים ו/או אנשים אחרים אשר קיימת כוונה להשתמש בעבודתם	18
AU 322 - סעיף 27	נהלים שרואה החשבון המבקר נדרש לבצעם בעצמו או לפקח על עבודה של אחרים הנותנים לו סיוע ישיר	35
AS 12 - סעיף 29 ונספח B	ההשפעה של טכנולוגיות מידע על בקרה פנימית על דיווח כספי והסיכונים שיש להעריך	36
FAS 5 - סעיף 3	הגדרת המונח "אפשרות סבירה"	A7
AU 722 - סעיפים 29-36	תקשורת עם הדירקטוריון וההנהלה במצבים מסוימים	B16, C15
AU 324	עקרונות ונהלים לגבי לשכות שירות	B17 - B21

לגבי תאגידי בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי, כללי ביקורת משולבים
יכללו גם הפניות אל תקני AU או AS נוספים כאמור בסעיף 18 בתקן.

^(*) תקני ביקורת שסימולם AU או AS (Auditing Standards) הם אלה המוצגים
(והניתנים לגישה חופשית) באתר ה-PCAOB, בכתובת שלהלן:
<http://pcaobus.org/Standards/Auditing/Pages/default.aspx>

נספח ב' (מהווה חלק בלתי נפרד מהתקן)

נוסח דוח בלתי מסווג לגבי תאגיד בנקאי (סעיף 11 בתקן)

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של [שם התאגיד הבנקאי]

**בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח
על הבנקים בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי**

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של [שם התאגיד הבנקאי] וחברות בנות (להלן ביחד "הבנק") ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO")⁽¹⁾. הדירקטוריון והנהלה של הבנק אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של הבנק בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

⁽¹⁾ אם הביקורת נערכה בהתבסס על מודל בקרה פנימית שאינו COSO, יש להתייחס בדוח זה למודל הבקרה הרלבנטי.

בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים]. בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הבנק (לרבות הוצאתם מרשותו); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים], ושקבלת כספים והוצאת כספים של הבנק נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של הבנק; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הבנק, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הבנק קיים, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, את הדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק לימים 31 בדצמבר 20X2 ו-20X1 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 20X2 והדוח שלנו, מיום _____ ב-20X3, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים⁽²⁾.

[שם העיר או המקום], [תאריך] [חתימת רואה החשבון המבקר]

⁽²⁾ אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל חוות דעת מסויגת, תותאם הסיפא של משפט זה כך שתציין את ההסתייגות ותתאר אותה.

אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל פיסקת הדגש (הפניית תשומת לב), יתווספו בסוף משפט זה המילים הבאות: "... וכן הפניית תשומת לב בדבר [תיאור קצר וברור של העניין שיש בו פיסקת הדגש, כגון: השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי חדש]".

נוסח דוח בלתי מסויג לגבי חברת כרטיסי אשראי (סעיף 11 בתקן)

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של [שם החברה]

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של [שם החברה] וחברות בנות (להלן ביחד "החברה") ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO")⁽¹⁾. הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

⁽¹⁾ אם הביקורת נערכה בהתבסס על מודל בקרה פנימית שאינו COSO, יש להתייחס בדוח זה למודל הבקרה הרלבנטי.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברת כרטיסי אשראי הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיזוניות בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים]. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברת כרטיסי אשראי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים], ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של חברות כרטיסי אשראי נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 20X2 ו-20X1 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 20X2 והדוח שלנו, מיום _____ ב-20X3, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים⁽²⁾.

[שם העיר או המקום], [תאריך] [חתימת רואה החשבון המבקר]

⁽²⁾ אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל חוות דעת מסויגת, תותאם הסיפא של משפט זה כך שתציין את ההסתייגות ותתאר אותה.

אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל פיסקת הדגש (הפניית תשומת לב), יתווספו בסוף משפט זה המילים הבאות: "... וכן הפניית תשומת לב בדבר [תיאור קצר וברור של העניין שיש בו פיסקת הדגש, כגון: השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי חדש]".

נוסח דוח בלתי מסווג לגבי חברה ממשלתית (סעיף 11 בתקן)

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של [שם החברה]

בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי), התשס"ח-2007

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של [שם החברה] וחברות בנות (להלן ביחד "החברה") ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO")⁽¹⁾. הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

⁽¹⁾ אם הביקורת נערכה בהתבסס על מודל בקרה פנימית שאינו COSO, יש להתייחס בדוח זה למודל הבקרה הרלבנטי.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה ממשלתית הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם ל**במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים**. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה ממשלתית כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם ל**במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים**, ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה ובכפוף לאישורים של רשויות המדינה הנדרשים על-פי דין; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 20X2 ו-20X1 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 20X2 והדוח שלנו, מיום _____ ב-20X3, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים⁽²⁾.

[שם העיר או המקום], [תאריך] [חתימת רואה החשבון המבקר]

⁽²⁾ אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל חוות דעת מסויגת, תותאם הסיפא של משפט זה כך שתציין את ההסתייגות ותתאר אותה.

אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל פסקת הדגש (הפניית תשומת לב), יתווספו בסוף משפט זה המילים הבאות: "... וכן הפניית תשומת לב בדבר [תיאור קצר וברור של העניין נשוא פסקת הדגש, כגון: השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי חדש]".

נספח ה' (מהווה חלק בלתי נפרד מהתקן)

נוסח דוח בלתי מסווג לגבי גוף מוסדי (סעיף 11 בתקן)

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של [שם הגוף המוסדי]

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של [שם הגוף המוסדי] וחברות בנות (להלן ביחד "החברה") ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO")⁽¹⁾. הדירקטוריון וההנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

⁽¹⁾ אם הביקורת נערכה בהתבסס על מודל בקרה פנימית שאינו COSO, יש להתייחס בדוח זה למודל הבקרה הרלבנטי.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיזוניות בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים]. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים], ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 20X2 ו-20X1 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 20X2 והדוח שלנו, מיום _____ ב-20X3, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים⁽²⁾.

[שם העיר או המקום], [תאריך] [חתימת רואה החשבון המבקר]

⁽²⁾ אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל חוות דעת מסויגת, תותאם הסיפא של משפט זה כך שתציין את ההסתייגות ותתאר אותה.

אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל פיסקת הדגש (הפניית תשומת לב), יתווספו בסוף משפט זה המילים הבאות: "... וכן הפניית תשומת לב בדבר [תיאור קצר וברור של העניין שיש בו פיסקת הדגש, כגון: השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי חדש]".

נוסח דוח בלתי מסווג לגבי קופת גמל (סעיף 11 בתקן)

דוח רואה החשבון המבקר לעמיתים של [שם קופת הגמל]

**בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח
וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי**

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של [שם קופת הגמל] (להלן "הקופה")⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO")⁽²⁾. הדירקטוריון וההנהלה של [שם החברה המנהלת] (להלן "החברה המנהלת") אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של הקופה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

⁽¹⁾ במידה שנדרש, במקום המונח "הקופה" יכול לבוא קיצור מתאים אחר לשם המלא של קופת הגמל (כגון "הקרן").

⁽²⁾ אם הביקורת נערכה בהתבסס על מודל בקרה פנימית שאינו COSO, יש להתייחס בדוח זה למודל הבקרה הרלבנטי.

בקרה פנימית על דיווח כספי של קופת גמל הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים]. בקרה פנימית על דיווח כספי של קופת גמל כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הקופה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם ל[במקום זה תצוין מסגרת הכנת הדוחות הכספיים והדיווח הכספי באותו תיאור הכלול בדוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים], ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקופה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה המנהלת ובכפוף לכללים ולהוראות החלים על-פי דין⁽³⁾; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקופה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה המנהלת קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקופה לימים 31 בדצמבר 20X2 ו-20X1 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 20X2 והדוח שלנו, מיום _____ ב-20X3, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים⁽⁴⁾.

[שם העיר או המקום], [תאריך] [חתימת רואה החשבון המבקר]

⁽³⁾ כהוראת שעה לגבי דוחות על ביקורת ליום 31 בדצמבר 2010 בלבד, יושמטו מהנוסח המילים "ובכפוף לכללים ולהוראות החלים על-פי דין".

⁽⁴⁾ אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל חוות דעת מסויגת, תותאם הסיפא של משפט זה כך שתציין את ההסתייגות ותתאר אותה.

אם דוח רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים כלל פיסקת הדגש (הפניית תשומת לב), יתווספו בסוף משפט זה המילים הבאות: "... וכן הפניית תשומת לב בדבר [תיאור קצר וברור של העניין שיש בו פיסקת הדגש, כגון: השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי חדש]".

התאמות לנוסח הדוח כאשר נכללת התייחסות לדוח של רואה חשבון מבקר אחר כחלק מהבסיס לחוות דעת בעניין בקרה פנימית על דיווח כספי⁽¹⁾ (סעיף 12 בתקן)

1. התאמה לפיסקה הראשונה בנוסח שבנספחים ב'-ה'

בסוף פיסקה זאת יתווספו (כהמשך הפיסקה) שני משפטים אלה:

לא בדקנו את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של חברות בנות שאוחדו אשר נכסיהן והכנסותיהן הכלולים באיחוד מהווים % _____ ו- % _____, בהתאמה, מהסכומים המתייחסים בדוחות הכספיים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 20X2 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך. האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של אותן חברות בוקרה על ידי רואי חשבון מבקרים אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לאפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון המבקרים האחרים.

2. התאמה לפיסקה השניה בנוסח שבנספחים ב'-ה'

במקום המשפט האחרון בפיסקה זאת יבוא משפט זה:

אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון המבקרים האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

3. התאמה לפיסקה החמישית (לפני אחרונה) בנוסח שבנספחים ב'-ה'

בתחילת פיסקה זאת - אחרי המילה "לדעתנו" - תתווספה, בין פסיקים, המילים "בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי החשבון המבקרים האחרים".

4. התאמה לפיסקה השישית (האחרונה) בנוסח שבנספחים ב'-ה'

בסוף פיסקה זאת (לפני הנקודה) תתווספה המילים "בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי החשבון המבקרים האחרים".

⁽¹⁾ נוסח ההתאמות מתייחס למצב בו קיימים מספר רואי חשבון מבקרים אחרים. כאשר קיים רואה חשבון מבקר אחד בלבד, הנוסח יותאם ללשון יחיד.

שינויים הנדרשים בנוסח הדוח כאשר מסקנת הביקורת היא שקיימת חולשה מהותית (אחת או יותר) (סעיף 13 בתקן)

1. כאשר בהערכת הדירקטוריון וההנהלה נכללות כל החולשות המהותיות שזוהו בביקורת והגילוי לגביהן מוצג באופן נאות מכל הבחינות המהותיות

הפיסקאות שלהלן תבואנה במקום הפיסקה החמישית בנוסח שבנספחים ב'-ו' (הפיסקה האחרונה תישאר בעינה לאחר הפיסקאות שלהלן):

חולשה מהותית היא ליקוי, או צירוף של ליקויים, בבקרה פנימית על דיווח כספי, עד כדי כך שקיימת אפשרות סבירה כי הצגה מוטעית מהותית בדוחות כספיים שנתיים או רבעוניים של החברה⁽¹⁾ לא תימנע או תתגלה במועד.

החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות זוהו ונכללו בהערכת הדירקטוריון וההנהלה:

[כאן תתואר כל חולשה מהותית הנכללת בהערכת הדירקטוריון וההנהלה]

החולשות המהותיות⁽²⁾ הנ"ל הובאו בחשבון בקביעת המהות, העיתוי וההיקף של נהלי ביקורת שיושמו בביקורתנו את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 20X2 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ודוח זה אינו משפיע על הדוח שלנו על הדוחות הכספיים האמורים.

לדעתנו, בשל השפעת החולשות המהותיות⁽²⁾ שזוהו לעיל על השגת מטרות הקריטריונים של בקרה, החברה⁽¹⁾ לא קיימה בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

⁽¹⁾ במקום "החברה" יכול לבוא מונח מתאים אחר ("הבנק", "הקופה", "הקרן"), בהתאם לעניין.

⁽²⁾ כאשר קיימת רק חולשה מהותית אחת, הנוסח יותאם ללשון יחיד.

2. כאשר בהערכת הדירקטוריון והנהלה לא נכללת חולשה מהותית, אך בביקורת זהו חולשות מהותיות

הפיסקאות שלהלן תבואנה במקום הפיסקה החמישית בנוסח שבנספחים ב'-ו' (הפיסקה האחרונה תישאר בעינה לאחר הפיסקאות שלהלן):

חולשה מהותית היא ליקוי, או צירוף של ליקויים, בבקרה פנימית על דיווח כספי, עד כדי כך שקיימת אפשרות סבירה כי הצגה מוטעית מהותית בדוחות כספיים שנתיים או רבעוניים של החברה⁽¹⁾ לא תימנע או תתגלה במועד.

במסגרת ביקורתנו זיהינו את החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות אשר לא זוהו כחולשה מהותית בהערכת הדירקטוריון והנהלה:

[כאן תתואר כל חולשה מהותית שזוהתה בביקורת]

החולשות המהותיות⁽²⁾ הנ"ל הובאו בחשבון בקביעת המהות, העיתוי וההיקף של נהלי ביקורת שיושמו בביקורתנו את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 20X2 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ודוח זה אינו משפיע על הדוח שלנו על הדוחות הכספיים האמורים.

בשל השמטת החולשות המהותיות⁽²⁾ המתוארות לעיל מהערכת הדירקטוריון והנהלה, הערכת הדירקטוריון והנהלה שהחברה קיימה בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2 אינה נאותה.

לדעתנו, בשל השפעת החולשות המהותיות שזוהו לעיל על השגת מטרות הקריטריונים של בקרה, החברה⁽¹⁾ לא קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

⁽¹⁾ במקום "החברה" יכול לבוא מונח מתאים אחר ("הבנק", "הקופה", "הקרן"), בהתאם לעניין.

⁽²⁾ כאשר קיימת רק חולשה מהותית אחת, הנוסח יותאם ללשון יחיד.

3. כאשר בהערכת הדירקטוריון וההנהלה נכללות חולשות מהותיות (אחת או יותר) והגילוי לגביהן מוצג באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, אך לא נכללות חולשות מהותיות נוספות שזוהו בביקורת

הפיסקאות שלהלן תבואנה במקום הפיסקה החמישית בנוסח שבנספחים ב' ו' (הפיסקה האחרונה תישאר בעינה לאחר הפיסקאות שלהלן):

חולשה מהותית היא ליקוי, או צירוף של ליקויים, בבקרה פנימית על דיווח כספי, עד כדי כך שקיימת אפשרות סבירה כי הצגה מוטעית מהותית בדוחות כספיים שנתיים או רבעוניים של החברה⁽¹⁾ לא תימנע או תתגלה במועד.

החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות זוהו ונכללו בהערכת הדירקטוריון וההנהלה:

[כאן תתואר כל חולשה מהותית הנכללת בהערכת הדירקטוריון וההנהלה]

בנוסף, במסגרת ביקורתנו זיהינו את החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות אשר לא זוהו כחולשה מהותית בהערכת הדירקטוריון וההנהלה:

[כאן תתואר כל חולשה מהותית נוספת שזוהתה בביקורת]

החולשות המהותיות⁽²⁾ הנ"ל הובאו בחשבון בקביעת המהות, העיתוי וההיקף של נהלי ביקורת שיושמו בביקורתנו את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 20X2 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ודוח זה אינו משפיע על הדוח שלנו על הדוחות הכספיים האמורים.

לדעתנו, בשל השפעת החולשות המהותיות שזוהו לעיל על השגת מטרות הקריטריונים של בקרה, החברה⁽¹⁾ לא קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

⁽¹⁾ במקום "החברה" יכול לבוא מונח מתאים אחר ("הבנק", "הקופה", "הקרן"), בהתאם לעניין.

⁽²⁾ כאשר קיימת רק חולשה מהותית אחת, הנוסח יותאם ללשון יחיד.

4. כאשר בהערכת הדירקטוריון וההנהלה נכללות כל החולשות המהותיות שזוהו בביקורת, אך הגילוי לגבי חלק מהן אינו מוצג באופן נאות מכל הבחינות המהותיות

הפיסקאות שלהלן תבואנה במקום הפיסקה החמישית בנוסח שבנספחים ב'-ו' (הפיסקה האחרונה באותו נוסח תישאר בעינה לאחר הפיסקאות שלהלן):

חולשה מהותית היא ליקוי, או צירוף של ליקויים, בבקרה פנימית על דיווח כספי, עד כדי כך שקיימת אפשרות סבירה כי הצגה מוטעית מהותית בדוחות כספיים שנתיים או רבעוניים של החברה⁽¹⁾ לא תימנע או תתגלה במועד.

החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות זוהו ונכללו בהערכת הדירקטוריון וההנהלה:

[כאן תתואר כל חולשה מהותית הנכללת בהערכת הדירקטוריון וההנהלה ואשר הגילוי לגביה מוצג שם באופן נאות מכל הבחינות המהותיות]

בנוסף, גם החולשות המהותיות⁽²⁾ הבאות זוהו ונכללו בהערכת הדירקטוריון וההנהלה, אך הגילוי לגביהן אינו מוצג שם באופן נאות מכל הבחינות המהותיות:

[כאן תתואר באופן נאות כל חולשה מהותית אשר הגילוי לגביה בהערכת הדירקטוריון וההנהלה אינו מוצג באופן נאות מכל הבחינות המהותיות]

החולשות המהותיות⁽²⁾ הנ"ל הובאו בחשבון בקביעת המהות, העיתוי וההיקף של נהלי ביקורת שיושמו בביקורתנו את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 20X2 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ודוח זה אינו משפיע על הדוח שלנו על הדוחות הכספיים האמורים.

לדעתנו, בשל השפעת החולשות המהותיות שזוהו לעיל על השגת מטרות הקריטריונים של בקרה, החברה⁽¹⁾ לא קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 20X2, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

⁽¹⁾ במקום "החברה" יכול לבוא מונח מתאים אחר ("הבנק", "הקופה", "הקרן"), בהתאם לעניין.

⁽²⁾ כאשר קיימת רק חולשה מהותית אחת, הנוסח יותאם ללשון יחיד.